

м. Могилів-Подільський

Могилів-Подільський – прикордонна фортеця України

Територія – 2163 га

Кількість населення – 32,6 тис. осіб,

Відстань від Козятина до м. Вінниці автошляхами – 125 км., залізницею – 161 км.

Річки: Дністер, Дерло, Немія

Адміністративний центр району – м. Могилів-Подільський (з 1937 р. місто стало центром району і містом обласного підпорядкування)

Телефонний код: +380-4337

День міста: 24 серпня

[Герб м. Могилів-Подільський](#)

[Ключ](#)

[Арка на честь 300-річчя возз'єднання України з Росією](#)

Могилів-Подільський... Місто, історія якого в кожній хвилині – від сивої давнини до сьогодення – наповнена хвилюючими, цікавими, героїчними подіями. Це чудове місто багате й різноманітне. Поєднавши у собі різні епохи й періоди, Могилів - Подільський належить до найкрасивіших міст Вінниччини зі своєю неповторною природною та архітектурною своєрідністю, яке має власне обличчя, тільки йому притаманний неповторний колорит, свою славу.

Розкинулося це старовинне місто на мальовничому березі швидкоплинного Дністра, де притоки Немія і Дерло вливаються в широку блакить великої ріки.

Лежить воно ніби в глибокій чаші, оточеній горами, де широка магістраль, що йде з Вінниці на Кишинів або Чернівці, виринувши з польових просторів, раптом ніби обривається і перед подорожнім відкривається вид на Могилів-Подільський. У просвіті монументальної арки, яка вінчає в'їзд у місто, блискотить плесо Дністра. По той бік ріки видніється молдовське село Атаки. Гори, що височать на берегах Дністра, притискають Могилів-Подільський до самісінької води, одна з його вулиць є набережною...

Кожного приїжджого заворожить мальовничий краєвид, якщо глянути на місто з Озаринецької, Шаргородської чи Бронницької гори. На одній з її маківок колись була фортеця. Досі збереглися рештки мурів, підземні ходи, печери, велетенські камінні брили. Фортеця служила для захисту Могилева від турків і волоських феодалів. З боку Дністра вона дійсно була неприступною. Дещо пізніше на місці фортеці збудували чудовий палац і заклали парк рідкісних порід дерев.

[Панорама з Бронницької гори](#)

В межах міста розвідані запаси і частково здійснювався видобуток цінного мінералу – трепелу, який широко використовується у промисловості як фільтруючий матеріал (сорбенти, наповнювачі гідравлічні, добавки до цементу, теплоізолюючих матеріалів, для виробництва фільтрів для питної води, тощо). Запаси цієї корисної копалини оцінені у 1,8 млн. тонн. Добувають тут вапняки, фосфатну крейду, річковий гравій а питну воду – з артезіанських свердловин в обсягах біля 2,5 тис. куб. метрів на рік.

Грунтовий покрив території міста характеризується відносною однорідністю – темно-сірими опідзоленими ґрунтами різного ступеню змитості, що мають досить високу родючість.

Могилівщина – край цінних археологічних знахідок. Тут є залишки скіфських і слов'янських городищ. Під час розкопок недалеко від Могилева-Подільського, у Вендичанському Яру, виявлено багато кісток мамонтів.

З історичних документів відомо, що у першій половині XV ст. на місці теперішнього Могилева при гирлі річки Дерло існувало село Іванківці. Знатний молдовський феодал Ярема Могила на правах приватної власності придбав Іванківці і в 1595 р заклав основу майбутнього міста, побудував замок і подарував його своєму зятеві брацлавському магнату Стефану Потоцькому, який із вдячності тестеві назвав містечко Могилевом. На перехресті вулиць Київської та Володимирської вдячні земляки спорудили у 1998 р. пам'ятний знак на честь засновника міста, який виготовив скульптор Микола Крижанівський.

[Пам'ятний знак Ісєремії Могилі](#)

У літературі XVII-XIX ст. його називають Могилів-на-Дністрі, Могилів Подільської губернії, Могилів-Дністровський. У 1923 р. місто отримало офіційну назву – Могилів-Подільський.

Будучи прикордонним замком Польської держави на перехресті торговельних шляхів Могилів стає важливим пунктом, через який проходили купецькі каравани з Києва та Галичини в Молдову і Румунію. З верхів'я Дністра до узбережжя Чорного моря сплавляли ліс, йшли судна з хутром, тканинами, зерном, фруктами та іншими товарами до Константинополя, на Балкани, країни Причорномор'я.

Прикордонне розташування містечка стало причиною й

численних нападів і боїв, важливих історичних подій, що розгорталися тут. У свій час у Могилеві розташовувалася штаб-квартира польського гетьмана С.Жолкевського, звідси на Хотин вирушив і гетьман Петро Сагайдачний.

1648 р. Могилів стає центральним полковим містом, на чолі якого стояв полковник Остап Гоголь – родоначальник старовинного козацького роду, одним із славних потомків якого був Микола Гоголь.

Під час Визвольної війни 1648-1654 рр. місцеві жителі активно підтримували повстання проти шляхти.

Вони також брали участь у селянсько-гайдамацькому повстанні 1734 р, багато з них приєдналося до загонів Верлана, 1768 р.– під проводом М.Залізняка та І.Гонти.

Турецький мандрівник Евлія Челебі, побувавши у Могилеві в травні 1657 р., писав, що в місті налічується понад 3 тис. будинків, критих тесом та очеретом, багато виноградників і садів, які старанно доглядаються. На скелі височить гарна кам'яна споруда – фортеця. Базари в Могилеві добре обладнані.

Могилів-Подільський – давнє прикордонне місто. То ж місцева митниця по праву вважається однією з найдавніших в Україні. За свідченнями архівних джерел ще 365 років тому, у 1643 р. відбулося її заснування. Відтоді митниця не раз припиняла і відновлювала свою роботу. У наш час Могилів-Подільська митниця діє з 1992 р. Обслуговує вона 10 районів Вінницької області і контролює понад 200 км. кордону з Молдовою. Сьогодні тут працює 4 митних пости, які включають 7 пунктів пропуску на кордоні.

[Краєвиди міста](#)

Після другого розподілу Речі Посполитої у 1793 р. до Російської імперії разом із іншими землями відійшли Подільське і Брацлавське воєводства, пізніше реорганізовані в Подільську губернію.

Через два роки Могилів став повітовим містечком, а невдовзі йому було даровано герб – виноградна лоза на срібному тлі.

У 1811 р. російський уряд за 587220 карбованців сріблом викупив місто у Фелікса Потоцького.

Продовжує розвиватися торгівля. Важливу роль у цьому відіграла річка Дністер. Вже напередодні Першої світової війни Могилів на Дністрі був одним з найбільших серед 18 міст Поділля. У 1911 р. тут проживало 33043, а у 1913 – 34529 мешканців. У місті нараховувалося 3840 будинків, більшість з яких були дерев'яні. Місто мало значний промисловий потенціал, що нараховував 66 підприємств. Функціонувало комерційне училище, чоловіча і жіноча гімназії, двокласне парафіяльне училище, церковно-парафіяльні школи.

З розвитком торгівлі та ремесел, що давали достатні матеріальні блага, формується і духовна культура міського населення. Від першої половини ХУІІІ ст. у Могилеві будуються храми, що сьогодні прикрашають місто своєю неповторною архітектурою.

У 1743 р. на кошти Францішека-Сілезія Потоцького було збудовано дерев'яний римокатолицький костюл Святого Георгія.

Місто було розділене на 3 православні парафії: Свято-Миколаївську, Георгіївську, Покровську.

Кам'яний собор Святого Миколая Чудотворця було збудовано у 1754 р. стараннями віруючих – болгар, сербів, молдован. Зведений він у візантійському стилі. Окремо від церкви стоїть кам'яна чотирикутна дзвіниця у два поверхи. В соборі знаходиться храмовий образ Святого Миколая, який вважається церквою чудотворним.

1808 р. на місці монастиря закладено кам'яний храм Святого Георгія Побідоносця за проектом архітектора І Фрейвальда. На церковному подвір'ї захоронений Іван Гаврилович Бережніков – військовий інженер, генерал-майор, учасник оборони Севастополя 1855 р.

У 1771 р. у передмісті Дерло, було зведено церкву Покрови Пресвятої Богородиці. До Покровської парафії відноситься також невеличке с. Острови. У передмісті Немія милує око оригінальної архітектурної форми дерев'яна церква Святої Параскеви, хрестоподібна в основі.

Храми Могилева - Подільського були і залишаються духовними центрами парафіян, чудовою окрасою міста.

Потрясіння, що ними характеризується початок ХХ ст., не оминули і Могилів-Подільський: впродовж його першого десятиріччя місто і район були охоплені численними страйками робітників та селян проти існуючої нерівноправності.

Місто лихоманило аж до кінця двадцятих років. Могилеву-Подільському як і всім іншим містам і селам Російської імперії довелося пережити всі злидні і тяготи того періоду: голод, репресії сталінського режиму тощо.

Зважаючи на своє географічне розташування, місто одним з перших було піддане німецьким бомбардуванням у Другій світовій війні. Вже 19 липня 1941 р. Могилів-Подільській був окупований німецькими військами, що завдали місту великих втрат. Було створене гетто, до якого зганяли єврейське населення самого Могилева-Подільського та навколишніх сіл і містечок.

Експозиції місцевого краєзнавчого музею розповідають про героїчне минуле міста і його мешканців – патріотів своєї землі.

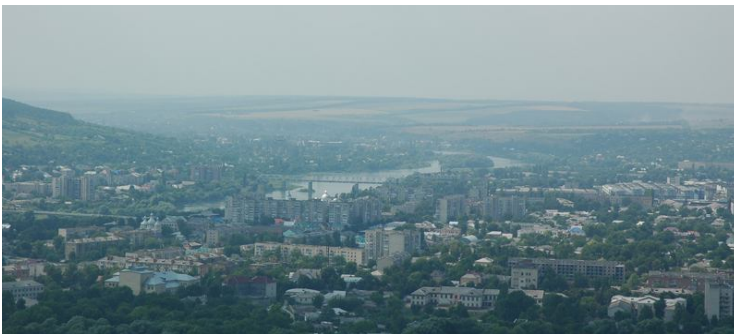

Краєзнавчий музей у Могилеві-Подільському

Краєзнавчий музей у Могилеві-Подільському розмістився в архітектурній пам'ятці – будинку місцевого купця Гальперіна, який був збудований у 1909 р. Його експозиційна частина представлена у 4-х залах, де до огляду представлені перлини музейної колекції, а саме: сарматський котел VI-VI ст. до н.е., і унікальні знаряддя побуту Трипільської культури, колекція зброї періоду XVI-XVIII ст., козацькі стріли та турецька нарізна рушниця, зброя і спорядження періоду Великої Вітчизняної війни, подільська вишивка та витинанка. Є тут і картини Григорія Бронштейна, роботи українських, російських та грузинських майстрів. Великою популярністю у відвідувачів користується колекція мінералів Володимира Петровича Афанасьєва, яка нараховує 1267 примірників унікальних рідкісних каменів – самоцвітів, рудовмісних з'єднань та зооморфних форм.

За 79 років існування музейний фонд нараховує близько 23 тис. експонатів, що зібрані стараннями Могилівського округового краєзнавчого товариства та населенням краю.

Краєвиди міста

Однією з найцінніших перлин міста є Будинок народної творчості. Вже п'ятнадцять років цей заклад займається збереженням та популяризацією народного мистецтва, згуртовує навколо себе талановитих митців-художників, літераторів, народних майстрів. На його базі працює кілька творчих об'єднань:

- «Мальва» – об'єднує майстринь – вишивальниць;
- «Барви Поділля» – художників;
- «Веселка Дністрова» – літераторів;
- «Намисто»- гурт виконавців народної пісні;
- «Дивосвіт» – зразкова дитяча студія дизайну та прикладного мистецтва, а також клуб прихильників здорового способу життя.

Одну з кімнат Будинку народної творчості займає народна зала, де представлені роботи з народного мистецтва та народних ремесел – писанки, вироби з лози, вишивання, гончарства, різьблення по дереву, сувенірна продукція з природних матеріалів. Функціонують дві виставкові зали, де експонуються живопис, графіка, художнє фото.

Туристів чекає незабутня зустріч з єдиним в Україні та третім у світі громадським музеєм «Українська витинанка», створеним при Будинку народної творчості, і який є осередком витинанкарського мистецтва. Витинанки на теренах краю були популярні в усі часи. Впродовж п'яти століть цей вид народної творчості дивує людей. Тут працюють послідовники відомої в Україні і в світі фольклористки Марії Руденко, яка в кінці 60-х на початку 70-х років минулого століття відродила мистецтво паперової вирізки. Сучасні митці не лише перейняли естафету від старших поколінь, а й наповнили її новим змістом, долучають до неї дітей і молодь.

1993, 2002, 2005, 2008 рр. тут відбувалися Всеукраїнські форуми витинанкарів. Після кожного з них у музеї залишалися унікальні екземпляри цього народного мистецтва. Роботи учасників свят склали цікаву колекцію, що нараховує понад 600 одиниць. До речі, з кожним роком свято збирає все більше майстрів з різних куточків України.

А виставка, що була організована на останньому, розповідала не тільки про історію міста, а й представляла панораму сучасного мистецького життя Могилева-Подільського. Багато живописних і графічних творів відображали красу рідної природи. Серед них цікавими видаються полотна Я. Дралюка – їхній «опуклий» живопис (густа фарба накладена рельєфно), створює ефект особливої реалістичності та життєвості. І, зрозуміло, не обійшлося без зразків народної творчості. Серед них, зокрема, народна іграшка з кукурудзяного бадилля, кераміка, ткацтво, вишиті сорочки (з характерним для Поділля щільним геометричним орнаментом), витинанки, писанки. Особливо вражають витинанки – мереживні паперові лінії і проясні між ними утворюють дивовижні симетричні картини, тендітні та вишукані. Справжній дивосвіт – казкові краєвиди і рясна рослинність, Різдво і Великдень оживають у гармонійних паперових образах. Автори цієї неординарної краси Оксана Городинська і Марія Гоцуляк – мисткині широкого профілю. Зокрема М. Гоцуляк – авторка ще й зовсім незвичних писанок – інкрустованих соломкою, і більш традиційних дряпанок. А директор міського Будинку народної творчості О. Городинська представила на виставці, крім своїх витинанок, ще й живописні та акварельні твори, на яких оживають квіти і пейзажі, писанки різних розмірів, виконані кількома техніками.

«Справжнім раєм земним дай нам, Боже, це місто зробити», – рядки з поезії Марії Гоцуляк, мабуть, найкраще відображають настрої виставки. Ось такі вони, міста – малі за територією, та не за духом.

З цим славним містом пов'язані імена багатьох діячів науки, культури, літератури, мистецтва. У Могилеві-Подільському жила письменниця О. Судовщикова (Грицько Григоренко). Мешкала тут і мати Лесі Українки – О.П.Косач (Олена Пчілка) Неодноразово приїздив на Могилівщину класик української літератури М.П.Старицький. Тут він збирав матеріал для «Оборони Буші», «Бурі», «Кармалюка». У місті над Дністром довгий час працював учителем російський поет Г.Мачтет. Побував у цьому краї й польський письменник Ю.Словацький.

У невтримному потоці часу, одне з найдавніших міст Вінниччини Могилів-Подільський виділяється сьогодні як значний економічний і духовний центр краю. Місто промислове, торговельне, ділове, зі своїми славними історичними і культурними традиціями. Розвивається його інфраструктура, набуває нових рис нинішнє обличчя міста, яке значно перебудувалося у торговельній сфері. Населення міста обслуговує 88 підприємств роздрібною торгівлю та 20 підприємств громадського харчування, функціонують 3 ринки.

Промисловий потенціал складають підприємства машинобудівної, легкої, харчової промисловості, малі підприємства виробничого характеру та приватні підприємства. Це відкриті акціонерні товариства «Машинобудівний завод ім. С.М.Кірова», «Приладобудівний завод», «Завод газового обладнання і приладів», «Консервний завод» «Швейна фабрика», «Хлібодар», «Молокозавод». Підприємства виробляють борошномельне обладнання, сушильні шафи, прилади температурного контролю, побутові електроприлади, газове обладнання, швейні вироби, продукти харчування.

У сфері приватного бізнесу налагоджено випуск різноманітних олійних фарб, м'яких і офісних меблів, плитки для покриття тротуарів, лікєро-горілчанних виробів, плодоягідних вин з найкращих сортів винограду.

Могилів-Подільський – місто студентське. Висококваліфікованих спеціалістів тут готують: медичне училище, монтажний та технологічний технікуми, ПТУ №20 Функціонують 5 загальноосвітніх шкіл, міжшкільний навчально-виробничий комбінат. При загальноосвітніх школах № 1 і № 2 відкрито філії вищих навчальних закладів: Глухівського держуніверситету та Харківського аерокосмічного університету. Працює міський прес-теле-радіоцентр «Краяни», друкується міська газета «Краяни».

Радо приймають туристів туристичний комплекс «Дністер», санаторій «Гірський», який має лікувальну воду «Бронничанка». Щороку тисячі дітей відпочивають та лікуються у міському оздоровчому таборі «Наддністрянський» та комплексі відпочинку машинобудівників, що розташований у мальовничому місці біля річки Мурафи. Гостей міста розміщують у своїх апартаментах готелі «Турист» та «Олімп». До послуг гостей новий готель «Смарагд», який збудовано за всіма європейськими стандартами.

[Парк культури і відпочинку ім. Лесі Українки](#)

До послуг відпочиваючих красивий ландшафтний парк культури і відпочинку площею 15,5 гектара, створений в 60-х роках ХХ ст., який визнано пам'яткою садово-паркової архітектури місцевого значення. Розмістився він на обох берегах р. Дерло. Тут зростає біля 120 видів дерев і чагарників, 27 з яких – екзотичні, серед них – катальпа, платан. Чимало в місті і затишних скверів.

Зелений пояс Могилева представлено лісами Держлісфонду загальною площею 332 га. Своєю первозданною красою вирізняються урочища «Юрковецькі лісники», «Немійська березина» і «Городські липники».

Завітайте до Могилева-Подільського! Познайомтеся з цим чудовим містом, пройдіться його вулицями, вдивіться в привітні обличчя його господарів. Це знайомство не залишить вас байдужими і ви назавжди полюбите цей край.

Міська рада – пл. Шевченка, №6/16,

тел.2-34-03; 2-51-40; 2-53-40; 2-52-40; 2-55-82 (факс).

E-mail: mpm vk@moqpod.com

Залізничний вокзал – вул.Гагаріна,5,

тел. (04337)2-52-59

Автобусна станція – вул. Пушкінська,41,

тел.(04337)-2-41-71, 2-40-71

Красзнавчий музей – вул.Володимирська,6,

графік роботи: з 9-00 до 19-00

вихідний: понеділок

Музей «Українська витинанка» – вул. Гвардійська,17/17,

тел.(04337)-2-67-62

графік роботи: з 10-00 до 19-00

вихідний: неділя

Будинок народної творчості – вул. 3 Гвардійська,17/17

тел.(04337)-2-67-62

графік роботи: з 10-00 по 19-00

вихідний: неділя.

можна замовити сувенірну продукцію: писанки, витинанки, картини, вироби з природних матеріалів (дерево, флористика)

Міський дитячий спортивно-оздоровчий комплекс «Надністрянський»

вул. Горького, 256, тел.(04337)-2-55-00

Могилів-Подільський дитячий легеневий туберкульозний санаторій

вул. акад. Заболотного, 4,

тел. (237) 2-35-20

Пансіонат з лікуванням “Дністер”
вул.Горького, 294,

Оздоровчий табір “Орбіта”
вул. Гагаріна, 4/67,

тел. (237) 2-51-57

Санаторій «Гірський» – Могилів-Подільський р-н,

с. Бронниця, вул. Ленінна

тел.: (04337)2-40-09

працює з 1 травня до 1 вересня

Парк культури і відпочинку – вул. Сагайдачного, 8

Туроператори:

Бюро подорожей та екскурсій – провулок Стависького,3

тел.(04337)-2-61-70

Факс (04337)-2-61-70

Приватне мале підприємства «Спадщина»– вул.Київська,27/7,

тел.(04337)2-47-15,

E-mail: spadsthina@mogpod.com

Активні види туризму:

Прогулянка до лісу з використанням туристичного спорядження.

Екстрим – подорож околицями міста.

Прогулянка околицями міста з відвідуванням пам’ятних місць і ДОТ – 112.

Прогулянка з відвідуванням ДОТ – 112 і археологічної пам’ятки «Городище».

Прогулянка на велосипедах до лісу.

Сплав по річці Південний Буг (1 категорія складності).

Міський спортивно – туристичний клуб «Еверест» – вул. Київська, 39,

тел.(04337)-2-61-51, 067-7069268

Сільський(зелений) туризм.

Сільським(зеленим) туризмом у місті займається Валентина Андріївна Маковій. Приймає на відпочинок як земляків, так і гостей з-за кордону .Валентина Андріївна має помешкання та садибу, які дозволяють їй запрошувати туристів на відпочинок в кількості 8 спальних місць. Садиба в мальовничому місці під горою з гарним видом на сусідню Молдову, де проглядається жіночий монастир.

Послуги: відпочинок на р. Дністер, на гірському ландшафті, який оточує місто, та поїздки в Лядівський скельний чоловічий монастир, історико – меморіальний комплекс «Легендарна Буша», вивчення народних ремесел та майстер – класи в Будинку народної творчості.

Храми:

Соборна церква Святого Миколая Чудотворця – вул.Соборна,4,

тел.(04337)-2-53-98

Кам'яний храм Святого Георгія Побідоносця – вул.Параскеївська,14,
тел. (04337) 2-47-97

Церква Святого Олександра Невського – вул. Майдан Невського,1,
тел.(04337)-2-44-69

Парафія Римсько-католицької церкви «Відвідини Пресвятою Дівою Марією Святої Єлизавети» – вул. Володимирська, 15,

тел.(04337)-2-41-51

Заклади харчування:

Ресторани:

«Південний» – вул. Київська, 12,

тел.(04337)-2-62-79

Найсмачніша українська страва : гречаники.

«Петро - Палац» – вул. Володимирська, 2/9,

тел.04337)-2-30-22

Найсмачніша українська страва: пампушки з часником.

Кафе:

«Піратський підвал» – вул. Стависька, 5,

тел.(04337)-2-60-06

Найсмачніша українська страва: вареники

«Під каштанами» – вул. Київська, 10/5,

тел.(04337)-2-61-36

Найсмачніша українська страва: картопляники з грибами.

«Під куполом» – вул.Гагаріна, 19,

тел.(04337)-2-50-02

Найсмачніша українська страва: деруни

«Гран - Прі» - вул.Стависька, 20,

тел.(04337)-2-54-30

Найсмачніша українська страва: борщ

Готелі:

«Смарагд» – вул. Київська,35/1,

тел. (04337)-2-80-94

«На Карпівській» – вул. Карпівська, 13

тел. (04337)-2-49-42

«Турист» – вул.Котовського,3,

тел. (04337)-2-61-70

«Олімп» – вул.1 провулок Коцюбинського, 41,

тел. (04337)-2-31-69

факс (04337)-2-50-69